

Rogi Wieg. *Liefde is een zwaar beroep. Persoonlijke kroniek 1997. De Arbeiderspers*

'Het eerlijkste boek in de Nederlandse literatuur' - zo noemt Rogi Wieg *Liefde is een zwaar beroep*. Met deze 'persoonlijke kroniek' van het jaar 1997 opent de Arbeiderspers in haar Privé-Domein een reeks die het naderend eind van het millennium moet 'boekstaven'. Wie weet staat ons dus een wedren in eerlijkheid te wachten, want met zijn claim daagt Wieg zijn opvolgers (die de resterende jaren tot en met 2000 voor hun rekening zullen nemen) op z'n minst uit hem te overtreffen. Alle schrijvers kunnen, net als hij, romans en gedichten schrijven; met hun verbeelding is niets mis. 'Maar wat ik doe is voor hen onmogelijk: eerlijk zijn op papier en daarmee schoonheid maken, of iets wat daarop lijkt'.

Dat laatste klinkt een stuk minder zelfverzekerd dan het eerste. Terecht, want eerlijkheid is eerder een morele dan een esthetische kwaliteit. Of eerlijke boeken ook in literair opzicht geslaagde boeken zijn, blijft altijd de vraag. Maar ook nog in een ander opzicht is eerlijkheid een lastig criterium. Hoe moet een lezer de eerlijkheid van een schrijver beoordelen, als hij hem niet persoonlijk kent? Hij kan hem hoogstens op zijn woord geloven, want iets anders dan dat woord staat hem niet ter beschikking. Binnen de literatuur kan het alleen gaan om een *indruk* van eerlijkheid, gewekt door de manier waarop een boek is geschreven. Zo blijft er van de tegenstelling tussen eerlijkheid en literaire verbeelding die Wieg construeert niet veel over.

Een scherpzinnig, laat staan bezonnen denker lijkt Rogi Wieg mij niet. Zijn gedachten zijn niet veel meer dan ideetjes, invallen die zonder veel nadere reflectie op het papier worden gekieperd. Dan zit er inderdaad weinig anders op dan je te beroepen op je eerlijkheid. En om eerlijk te lijken volgt Wieg een sinds Rousseaus *Confessions* beproefd recept: hij overspoelt de lezer met allerlei bekentenissen die men gewoonlijk alleen aan intieme vrienden of geliefden toevertrouwt. Bekentenissen over - uiteraard - het eigen seksleven, persoonlijke rancunes, ziekte, onzekerheid, depressie. Alles onder het motto: denk niet, lezer, dat ik voor u geheimen heb, wat ik u laat zien is een mens in zijn natuurlijke naaktheid.

Het lijkt een en al spontaniteit, maar berust ondertussen wel degelijk op een literaire conventie. Wiegs kroniek heeft de vorm van een dagboek, zij het een dagboek dat ook alle ruimte biedt voor gedichten, verhaaltjes, artikelen, zelfs interviews. En ook voor een 'heel klein pamflet', waarin Wieg zijn eigen op de 'vent' gerichte schrijverschap verdedigt tegen collega's die zich in hun al dan niet autobiografische romans verschuilen achter de fictie, wanneer ze voor hun uitspraken ter verantwoording worden geroepen. Een schrijver zou moeten staan voor wat hij heeft geschreven, vindt Wieg. 'Het woord moet vlees worden: het vlees van de schrijver'.

Merkwaardig is het argument dat hij aanvoert tegen het vermeende primaat van de verbeelding in de Nederlandse literatuur. Doordat de verbeelding tot uitvluchten leidt, genereert zij geen macht. En dat is wat Wieg blijkt te willen: macht, maatschappelijke invloed, net zoals 'politici of volkshelden' die krijgen of nemen. Hebben we hier ook weer zo'n ideetje of is het Wieg ernst? Allebei vermoedelijk,

want zijn argumentatie mag er dan niet erg solide uitzien, het is duidelijk dat macht hem fascineert. Macht over vrouwen, die je (zoals hij het ergens weinig hoffelijk uitdrukt) als 'een vuilniszak' buiten de deur kunt zetten, macht van seriemoordenaars over hun slachtoffers, macht over een publiek, iets waarvan Wieg even kan proeven wanneer hij tijdens de dodenherdenking op 4 mei een gedicht mag voorlezen in de Amsterdamse Nieuwe Kerk.

Maar het belangrijkste van al is toch de macht over hemzelf, die daarom zo fascinerend kan zijn omdat zij in de praktijk ontbreekt. Bijna elke bladzijde van deze 'persoonlijke kroniek' getuigt daarvan. Met zijn boosheid, zijn rokkenjagerij en zijn verlangen naar liefde, maakt Wieg vóór alles de indruk een stuurloos man te zijn, iemand die zich nauwelijks raad weet met zichzelf, die zijn ouders met verwijten overlaadt, die geregeld met zijn vriendin breekt en die als een volleerd querulant met iedereen ruzie maakt, een paar trouwe vrienden uitgezonderd.

Het meest op zijn gemak lijkt hij zich nog te voelen bij de jonge kinderen van zijn vriendin, in wier gezelschap hij zelf ook weer even kind kan worden - totdat daar eveneens een hapering optreedt, wanneer de kleine Aron zich niet volledig naar zijn grillen schikt. De volwassen schrijver die macht wil blijkt in werkelijkheid een tirannieke peuter, voor wie de wereld niet deugt als zij niet uitsluitend om hem draait.

Het verschil met een echt kind is alleen dat Wieg weet heeft van zijn onmogelijke karakter. Hier zou de eerlijkheid zich kunnen bewijzen, bijvoorbeeld doordat de schrijver meedogenloos het mes zet in het eigen vlees dat zijn woord is geworden. Maar dat valt tegen in *Liefde is een zwaar beroep*. Terwijl hij zijn collega-schrijvers verwijt zich te verschuilen achter hun fictie, verschuilt Wieg zich achter zijn ouders die hem met hun uit Hongarije meegenomen 'hardheid' zo slecht op het leven hebben geprepareerd, achter zijn status als OCD-patiënt waardoor hij is veranderd in een 'pillenjunk', en - niet in de laatste plaats - achter zijn ijdelheid. 'We hebben allemaal een groot ego', zegt hij, 'En mijn ego is zo groot dat het nauwelijks in mijn lichaam past'.

Op het eerste gezicht lijkt zo'n bekentenis reuze eerlijk, maar het is ook een doodoener die hem ontslaat van de plicht zijn 'kwade trouw' (Sartre) te boven te komen en alle verantwoordelijkheid in de eerste plaats bij zichzelf te zoeken. Wieg's bekentenissen krijgen daardoor iets ontegenzeggelijk kokets, zijn schrijven is balsem voor de eigen ziel; het bevestigt het interessante beeld dat hij van zichzelf heeft ontworpen en dat hij in de koesterende bewondering van het publiek graag weerspiegeld zou zien. Deze narcist (een kwalificatie die hem met recht onbehaaglijk stemt) houdt zich weliswaar voortdurend met zichzelf bezig, maar zonder de moed of de energie op te brengen om zich werkelijk in het eigen innerlijk te verdiepen, met alle pijnlijke consequenties die daaruit zouden kunnen voortvloeien. Hij geniet ook te zichtbaar van zijn eerlijkheid, die bij hem slechts de vorm aanneemt van een schaamteloze, maar in wezen behaagzieke openhartigheid.

Wat meer fictie zou misschien helpen om deze barrière te overwinnen. Zelfkennis vereist een zekere distantie en de sprong in de verbeelding zou die kunnen verschaffen. Wie dat, zoals Wieg, oneerlijk noemt of zelfs laf, toont slechts zijn naïviteit. Maar het echte probleem zit, denk ik, elders: om iets steekhoudends te

verzinnen, moet een schrijver moeite doen. Fictie is niet hetzelfde als vrijblijvendheid. Integendeel, om een wereld te verzinnen moet een schrijver een beroep doen op alle mogelijkheden waarover hij beschikt. Ook en juist op die mogelijkheden in hemzelf, waar hij in zijn gewone doen liever aan voorbij gaat. Vandaar dat een schrijver die niet de verbeelding schuwt vaak persoonlijker kan zijn dan iemand die onder het mom van eerlijkheid simpelweg de autobiografische kraan openzet.

Vreemd genoeg geeft Wieg er af en toe blijk van dit alles heel goed te beseffen. Alleen gaat het dan niet meer over hemzelf, maar over anderen. Over Joost Zwagerman bijvoorbeeld, in wiens recente werk hij de 'onbedwingbare, heldere en tegelijkertijd duistere influistering' zegt te missen. Met een cliché heet het daar dat schrijven voor 90 procent uit transpiratie, voor 10 procent uit inspiratie bestaat. Maar Wieg heeft gelijk wanneer hij die 10 procent (de bovenbedoelde 'influistering') het zwaarste gewicht toekent.

Als ik bij hemzelf een soortgelijke calculatie mag uitvoeren, dan zou ik zeggen dat hij het in deze kroniek met niet meer dan 5 procent meent te kunnen klaren, terwijl van de resterende 95 procent bijna alles afwezig is. Want Wieg ontpopt zich in dit boek als een tergende luiwammes, die zelfs het voornemen om daar verandering in te brengen heeft opgegeven. Te beroerd om eens iets op te zoeken, schrijft hij onzin over Sartre en Camus en als hij Wagners filosofieën afdoet als 'geklets', dan kun je er donder op zeggen dat hij nog nooit een letter van de Duitse componist heeft gelezen. De oppervlakte is zijn biotoop, ook als het gaat om de natuur- en wiskunde waarvan zijn geëtaleerde kennis nergens het niveau van de flirt ontstijgt.

Liever doet Wieg een doorzichtige poging om zijn luiheid te presenteren als een kwaliteit. Dat hij zoveel gedichten, verhalen en romans willens en wetens ongeschreven heeft gelaten, geeft hem een gevoel van 'trots', omdat 'deze gedachte geen somberheid bij me opwekt'. Eufemistisch spreekt hij van 'een vorm van onthechting van de scheppingsdrang', om vervolgens te mijmeren: 'Misschien is dit alles een oefening in doodgaan. De werkelijkheid laten rusten zoals ze is...'

Ja, zo kan ik het ook, ben je als wantrouwige lezer geneigd te denken. Aan de andere kant zijn het juist dit soort passages waarin Wieg zijn luiheid, zijn verveling en zijn desinteresse uitspreekt, die iets realiseren van de eerlijkheid waarop hij prat gaat. Erg diep graven ze niet, en dat zou ook niet kunnen zonder in een wonderlijke contradictie te belanden (wie zijn luiheid werkelijk wil doorgronden, moet immers ophouden lui te zijn), maar ze suggereren wel wat *Liefde is een zwaar beroep* tot zo'n onbevredigend boek maakt. Niet alleen voor de lezer die geen genoegen wenst te nemen met de rol van voyeur, maar ook, als hij tenminste echt eerlijk is, voor de schrijver.

(NRC Handelsblad, 29-5-1998)